

Психологічні особливості толерантної поведінки особистості та чинники її розвитку

Любов Владика

*студентка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: VladykaLY@krok.edu.ua*

Вікторія Острова

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OstrovaV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3804-8942*

Толерантність є однією з провідних цінностей сучасного суспільства, оскільки забезпечує гармонійні міжособистісні стосунки, ефективну взаємодію та соціальну єдність. В умовах глобалізації, активного міжкультурного обміну та посилення соціальної різноманітності питання формування толерантної поведінки набуває особливої ваги.

У межах психологічної науки толерантність трактується як здатність людини приймати та поважати інших, їхні переконання, погляди й індивідуальні особливості. Це поняття охоплює різні аспекти поведінки – від готовності визнавати відмінності до вміння конструктивно долати конфлікти, протистояти стереотипам і діяти в стресових ситуаціях [4].

О. Бабчук зазначає, що толерантна поведінка може розглядатися як особистісна риса, яка проявляється в умовах різних точок зору, оцінок, переконань чи дій інших людей. Вона реалізується через механізми терпимості, такі як витримка, самоконтроль і самовладання. В психологічній науці це явище давно є предметом систематичного вивчення [2].

Згідно з психологічним словником В. Шапар, «толерантність» визначається як зменшення або повна відсутність реакції на негативні чинники завдяки зниженню чутливості до їхнього впливу [7].

О. Скрипченко пропонує розглядати толерантну поведінку через три основні аспекти: стійкість, терпимість і припустиме відхилення. Автор визначає її як інтегральну характеристику особистості, що відображає здатність ефективно взаємодіяти з навколишнім середовищем у складних і кризових ситуаціях. Це включає відновлення психоемоційної рівноваги, успішну адаптацію, уникнення конфліктів та налагодження позитивних взаємин як із собою, так і з іншими людьми [6].

М. Мельничук підкреслює, що формування толерантної поведінки значною мірою залежить від впливу численних факторів, що робить цей процес надзвичайно складним. Толерантність розглядається як комплексне ставлення до явищ або дій, що відрізняються від особистих норм чи стандартів поведінки. За словами авторки, будь-яке толерантне ставлення передбачає балансування між двома мотивами: з одного боку – бажанням придушити те, що сприймається як непри-

язне, а з іншого – усвідомленням права людини робити власний вибір, навіть якщо він суперечить загальноприйнятим моральним нормам [5].

Т. Кириленко зазначає, що психологічні механізми толерантної поведінки включають кілька аспектів: усвідомлення себе та інших, самопізнання, суб'єктивну інтерпретацію подій, емоційні переживання щодо збереження або загрози власної ідентичності, а також особистісне і групове самовизначення через категорії «рівність–перевага», «своє–чуже», «ми–вони», а також через нормативну та ціннісну регуляцію поведінки [3].

В. Алексюк та І. Сингаївська підкреслюють, що одним із ключових чинників формування толерантної поведінки в сучасному світі є вплив медіа та технологій. Інтернет, соціальні мережі та інші цифрові платформи значною мірою формують соціальні уявлення, надаючи можливість взаємодіяти з різними культурами та поглядами. Водночас вони можуть стати джерелом поляризації, коли інформація спотворюється або використовується для маніпуляцій, що сприяє підвищенню рівня нетерпимості. У цьому контексті розвиток критичного мислення, медіаграмотності та здатності відокремлювати факти від маніпуляцій виступає важливим інструментом виховання толерантності [1].

Не менш значущим є фактор соціальної підтримки та роль групи, до якої належить індивід. Особи, що перебувають у колективі толерантних людей, частіше демонструють толерантну поведінку самі. Групи, які цінують різноманіття та інклюзивність, створюють позитивну атмосферу, де кожен може висловити власну думку без страху осуду. Соціальні мережі та колективи, що активно пропагують цінності співпраці, рівності та взаємоповаги, сприяють розвитку толерантної поведінки серед своїх учасників [1].

Отже, формування толерантної поведінки відбувається через взаємодію особистісних та соціальних чинників, де значну роль відіграють як внутрішні психологічні ресурси індивіда, так і середовище, що підтримує та стимулює розвиток цих якостей. Це складний і багатовимірний процес, який поєднує особистісні характеристики з впливом соціального оточення. Завдяки такій взаємодії людина не лише зберігає гармонію у стосунках з іншими, а й розвиває відкритість, емпатію та готовність приймати різноманітність оточення. Особливо важливу роль у цьому відіграють освіта та виховання, які формують базові принципи взаємодії з представниками різних культур, релігій, національностей та соціальних груп.

Список використаних джерел

1. Алексюк В.О., Сингаївська І. В. Соціально-психологічні чинники вибору сексуального партнера у юнацькому віці. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей V Міжнародної конференції (Київ, 7 грудня 2023 р.)*. Київ: Університет "КРОК", 2023. DOI: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2023/paper/view/1639>
2. Бабчук О. Г. *Особливості толерантності осіб із різними типами емоційності*. Автореф. ... кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. Одеса: Державний заклад «Південно-український національний педагогічний уні-

верситет імені К.Д.Ушинського», 2012. 20 с.

3. Кириленко Т. С. *Психологія: емоційна сфера особистості*. Київ: Либідь, 2017. 156 с.

4. Король Л. Д. *Умови та фактори формування міжнаціональної толерантності в молоді. Актуальні проблеми психології* : зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. [ред. кол. : С.Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. Т. I: *Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія*, за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. Київ: ЛАДО, 2013. Вип. 39. С. 112–117.

5. Мельничук М. М. *Психологія толерантності особистості (на матеріалі дослідження студентів): монографія; авт. післямови проф. В. Ф. Моргун*. Полтава: ФОП Мирон І. А., 2014. 244 с.

6. Скрипченко О. *Толерантність як морально-психологічне явище. Молодь, освіта, наука, культура і національна свідомість: Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 27-28 березня 2003р.: У 5-ти томах. Ред. М. І. Шкіль*. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2003. Т. 2. 356 с. С. 287-290.

7. Шапар В.Б. *Сучасний тлумачний психологічний словник*. Херсон: Прапор, 2017. 640 с.